

Říkej mně Irene. Takové méno žes neslyšel? Měl to tatínek, tak mně to také dali. On sa menoval Jirka, Irka, tož Iren. To byl tady Luhočovjan, ale on nebyl Cigán. Ja sem měl dva tatínky a jednu maminku. Měl sem nevlastního, ale musel sem mu říkat tato, a tomu vlastnímu sem nemohl, neřekl to. Maminku za to mlátil, ona byla bitá a tak.

Dělal sem od malička, eště sem nemohl unést ani pytel cementu. To sem si nahnul kolečko a enom tak do kolečka sem si ho musel našupat. Tak u staveb se dělalo, pravda.

Potom práca nebyla, tak sme jeli do Vídně. To byl nějaký Peřesta z Bojkovic, on to nebyl Cigán. On měl enom komando, on nás védl a všecko vyřizoval. Kolik nás mohlo byt? Byl tam Zelinka, on to byl z Opatovského toho horního dvora, jeho zeť, toho Zelinky a potom eště dvě z Biskupic a já. Pracovali sme v Endesweltu.1) Tam se stavjalo, dělali sme tam výkopy a stavební práce. Byli sme tam aj ubytovaní, půl roku. Potom nás dali mezi týma zajatcama, tak sme sa vrátili dom. Tady byl stavitel Novák,2) tak sem potom dělal u něho. To byla taková partija na silnici, která měla jít do Zlína. Návěze a všecko tam je dodnes postavené.

Manželka se menovala Albína a měli sme tři děti. Jedna se menovala Andělka, druhá Věruška a ten třetí to už byl kluk, Mireček, ale s tým byla tři dni po porodě, co nás vzali.3) My sme bývali v Pozlovicích a Albíniny rodiče v Luhačovicích. Ne za tým křížem u JZD, eště dál. Tam byl lesík a oni tam bývali. To byly eště takové ty budy. Menovalo sa to tam Chrástka. My sme šli k tým rodičům na návštěvu. Albína tam porodila to třetí děcko a u tých rodičů sme ostali. Jeden, eště tady žije, chodí o čagánku, ten mně dal avízo: „Irene, vezmú vás četníci, tak máš možnost, utéč!“ Já sem povídal: „Tak prosím ťa, já uteču a co děcka?“ Potom tam přišli a vzali nás. Já sem povídal: „Podivte sa, ona potřebuje nejký povoz lebo tak něco. Je tři dny po porodě, ona na tú sokolovňu tady v Luhačovicích 4) nedojde.“ Oni povídali: „My žádný povoz nemáme. Ty si ju vezmeš a krok za krokem půjdete na tú sokolovňu.“ Tak sem to také udělal. A šli sme, děcka také, její rodiče také. Luhačovjané tam od kříža také všecky.

Bylo to nařízení, to nám řekli naši. Naznali sme žádný důvod. Enom sme dostali hlášení, že kdo rozumí zemědělské práci, bude dělat v zemědělské práci, a kdo nebude rozumět, že sú tam fabriky a továrny, tak půjdeme tam. Byly tam pěkné továrny a fabriky!

Já sem nebyl v Chrástce přihlášený, že tam třeba přenocujem lebo tak. Já dyž sem tam došel lebo její rodiče k nám do Pozlovic, tak sme moseli jít na NV přihlásit sa. To byl takový zákon. A jak sme došli na tú sokolovňu, začali mňa liskat. Dostal sem, nevím přesně, šestnáct liskanců lebo tak nejak. Že sme tam šli, že sem tam nebyl přihlášený, že tam slehla, tak za to všecko. Byl tam jeden z Opatovského, to je, jak je ten horní dvůr, on tam býval. Byl to ruský legionář a on povídal: „Eště mu dajte tú poslední facku a už vás nikdo nepozbíře.“ A při něm byl eště aj ten Zelinka a on povídal: „Koho zabil, koho zavraždil lebo co udělal?“ Tak už mňa přestali liskat. Tehdy to bylo, já ti řeknu, naši byli myslím eště horší, jak tý Němcé. Tak zacházeli s Cigánama. Byli rádi, že sa nás zbavijú. Tady pravda, co byly ty baráky toho kříža, to byly zděné baráky. A Cigáni, sotva byli pryč, už sa to búralo. Bral sa ten stavební materiál, cihly.

Ted' přijel na tú sokolovňu Černocký s greffákem.5) On byl jako súkromník, měl koně, voze, aj bryčku měl. Nastúpili sme a dojeli do Újezdca. „Máme ohromnú žízeň, stavíme sa na pivo,“ řekl ten Zelinka. Oni

povídali: „Žádná zastávka nebude.“ Chlapi ale volky nevolky z toho greffáka skočili a že půjdú do hospody. A taky šli. Aj já sem šel s něma. Ten náš četník, že bude střílat. Zelinka vytahel brovinek a povídal: „Vy budete střílat, já budu taky střílat. Bylo mu to jedno, hop nebo trop.“ Tak nestřílali žádný. Ale co! Každý sme dostali enom jedno pivo. Tá hospodská dostala strach, jak sme došli za nů.

Znovu sme nastúpili a dovezli nás do Brodu, Na Fuksovo. Tam byli Židi, pravda. To byl takový dvůr a tam už čekala kriminálka. Všeckých nás stříhali, ženské aj chlapů, jak dolu tak nahoru. A šaty vypálili. To mohly byt třeba nové, dnes kúpené, oni jich vypalovali. Podle toho sme mysleli, že ideme na dobré místo, dyž dělali takovou čistotu.

Tři dni sme tam byli a vůbec nic do huby. Děcka začaly plakat hlady, pravda. Já sem sa přihlásil a povídal sem: „Proč trpjá ty děti? Nikomu neublížily a my také ne.“ Tak sem dostal povolení, že já su jako míšenec a nepatřím do tej skupiny, jak ty ostatní, že su volný a možu odejít, kde chcu, aj třeba dom. Hledat že mňa nebudú, chytat mňa nebudú. Tak sem sa zebrał a šel do tých obchodoch v Brodě. Co sem mohl zehnat, zehnal sem a co sem zehnal, donésl sem na Fuksovo. A útéct, neutékl sem. Ostal sem tam s něma.

Z Brodu sa tenkrát vrátili do Luhačovic enom štyré. Otakar H. a jeho manželka Erna, tý sa taky vrátili. A Rudolf I., ten sa vrátil taky se svojú manželkú. Ja sa to ona enem menovala? Nespomenu si. Tak tých poslali dom. Oni sa potom domáhali o ty baráky a o ty pozemky. Měl každý pozemek, na kterém byl postavený barák a při něm zahrádka. My sme počítali, že oni to vydržíj. Ale né! Tady byl nějaký Kolář, to byl jako gestapák, dělal tajemníka na MNV.6) A on, ten Kolář, napsal tak do Polska, aby byli aj tý štaré zebraní. Tak také ano. Za dva měsíce lebo tak přijeli za nama.

Zatím přistavili na nádraží v Brodě vagóny. Nákladní vagóny, jak pro dobytek. Tam nebylo vůbec místečka, ja sme byli nadžganí, pravda. Ani na záchod, vůbec nic. Byl tam enom takový plechový hrnec, spomínám na to, jak dneska, a na ten hrnec sa chodilo. A teď sme jeli. Vůbec sme nevěděli, kam. Pořád sa jelo, nezastavovalo sa pro druhých. Kde by to tam všecko vlézlo! To enom my z Luhačovic, z Biskupic, z Pozlovic, z Dolní Lhoty a z okolí. Jeli sme přes Ostravu. Tam nás přebralo gestapo. Četníci sa s nama rozlúčili. Věděli, kam idem, oni dobře věděli, kam idem. A už sme to poznali, aj sami, dyž sme vylézali z vagónů, co tam bylo.

To sme přišli tam večer, to si pamatuju.7) Celú noc sme nespali. Bahna tam bylo po kolena. Maminky ty děcka si držaly, které měly malé, jak třeba tá moja, tak držaly to na náručí. Teď sa vpichovaly celú noc ty čísla, ty numera. Tým malým děckom sa to vpichovalo na nožičku, tady (ukazuje na vnější stranu stehna) a nám zas na ruku. Tak pichali ty čísla celú noc. Čísla měli sme, ména sme ztratili.

Přišlo ráno a už nás po tých blokoch. Já sem byl na bloku 12 aj s manželjkú a s děckama.8) Ostatní rodina s nama nebyla na tom bloku 12. Otec né, ten je pochovaný tady, on umřel, měl už svoje stáří. Ale matka, brácha starší než já, tři sestry, tý s nama nebyli na tom bloku 12. Byla tam zem, hlina, až potem to bylo vybetonované. Přes celý blok byla pec a to teplo šlo přes celý ten blok, ale jaké teplo? Žádné, zima nám tam bylo. Postele byly dřevěné. Tady bylo jedno patro, jak toť ten stůl, tam bylo druhé a tam třetí. To bylo v řadě, jak byla ten blok dlůhý. Okna tam nebyly, enom ty vráta.

Kolik nás bylo? Prosím ťa, to sa nedalo spočítat, moc. To bylo veliké množství lidí, ježíšmarjá, a všechny národy.

Blokaři a kápa byli většinou Cigáni. Ani doma, nikde sa tam neměli, jak tam, jak sa měli tam. Boty vysoké, rajtky, všecko oblečení. A to jídlo také. Oni všecko rozdávali, aj ten chleba, aj ten oběd, všecko, co bylo. A oni nás šidili, oni to kradli pro sebe lebo tú svoju rodinu.

Aj z Bojkovic tam jeden byl, Murka Tonda. Já sem ho tady potem haltoval. Neměl tady klidu, neměl pokoja, tak potem odjel do Brna, né, do Prahy. Ale pochybuju, ten už nebude žít. Lebo Didy Blažej, ten z Březůvek. On byl prvně v Hodonínku. Utekl a potom ho chytily. On přišel tam za nama, do Osvěčína. Dělal tam také kápo a potem měl soud. Dostal dvacet lebo pětadvacet roků a deset vyseděl. Dyž byl puštěný, žil v Brodě. On už umřel, myslím je to štyry roky, víc to nebude.9)

Apéle? Najhorší to bylo, který náhodů jaksi chcel utéct a nepodařilo sa to. Tak najhorší byly ty apéle vtedy. A potom vtedy, dyž najvíc a najvíc pršalo. To byl največí trest. Apéle trvaly třebas hodinu lebo aj dvě hodiny. Stáli všechny, aj děcka malé. Stálo sa venku před tým blokom. To byla silnica, taká široká, a tam sme stáli v řadě. Počítali ty řady.

Ráno byla melta hořká, vůbec žádný cukr, to neexistovalo. A k tomu chleba. To sme dostali pár krajíčků na rodinu. Nekdo měl pět, nekdo tři krajíčky a tak. Nekdo si ten chlebiček nechál a skoval si ho. Přišel druhý, ten mu ho zebrał, snědl a hotovo. A když sas měl dovolat? Nikde. K obědu sme dostávali řepovú polévku, denně a denně. A potom ze dva lebo ze tři zemáky, ty byly se šupků a nekdy zhnilé. Tak to byly ty červené misky eště takové a ty misky byly položené. My sme stáli v řadě a jak nekterý viděl, že si vybíráš, nedostals nic. Podle řady se moselo brat, byly zhnilé lebo nebyly, to bylo jedno. Každý si mosel brat podle řady. Večer byla zas tá polévka.

Byl tam veliký hlad. Plěšky, to bys tam nenašel, dybys svíčků hledal. To všecko sme vytrhali, kdekterú plěšku, kdekterý kořenek. A žízeň tam byla a voda žádná. Enom ty močáriská. Tož pili vodu z tých močárů. Ale kdo sa napil, dostal průjem a už plaval.

Děti měly dostávat bílý chleba a margarín, kostečku toho margarínu. No ale ty matky, ty zasěj to zanesli kuchařom a tý jim ta zo dávali polévku. Né řepovů, ale tú, co jídávali tý kuchařé. Každý chránil sebe, svůj život.

My sme do kuchyně nesměli, oni tam to akorát vynесли ven, tý kuchařé, tú řepovú polévku. My sme to vzali a néšli do lágru, na blok. A oni si tam dvě tej polévky zebrałi do plechovic, zebrałi tak deset litrů. Došlo sa na to. A fčil to tírání. Oni stáli protiv sobě, tady byl kalfas s betónem, a ted' svičili tak protiv sobě (ukazuje shýbání do dřepu). Tady stál jeden kápo, tam stál druhý kápo a dycky říz ho. Tak u toho kalfasa, tak jich zmlátily. Já sem ty rany nepočítal, ale bylo to karé.

V Osvěčíně to bylo najhorší. Osvěčín byl najhorší. Pracovali sme šestnáct hodin denně. To sme dělali třeba kanále, aj tři metry hluboké. Vykopali sme to, dali sme tam drenážky. A na druhý deň zas něco vymysleli, aby co najvíc nás zničily, aby co najvíc nás enom padlo. Třebas aj třikrát štyrykrát místem jednu prácu, aby co najvíc nás padlo.

Já řeknu tolika, já věřím v Boha a hotovo. Proto, z těch důvodů věřím. Byl tam jeden takový starší, to byl největší lágrist.10) Teď povídal: „Komm her! Komm her!“ Šel sem k němu a on: „Arbeite raus!“ A ukázal na druhého. Ten nedělal tak rychle, jak já. Zavolal ho k sobě, měl čagan a tým čaganem říz. A teď co tékly ty hovna z těch hajzlů, tak ho tam poslal a tam mosel cvičit ten člověk. To bylo jak dyž koryto pro prasata, vybetónované. Tady byla hrana, na tej sa sedělo, a tady bylo všecko, co téklo pryč. A on, pravda, dal toho člověka do toho, co to téklo. A tam on mosel cvičit ten člověk, v těch hovnách. Potom šel ten lágrista, ten največí, kůřil činuk, to si pamatuju jak dnes, léšči odešel takových padesát sto metrů, otočil sa, spadl a hotovo. Trefil ho šlak, zdechl. Za to tírání. To byl takový trest, co dostal, Bůh sa na to už nemohl dívat. Já su proto věřící.

Lebo dyž sme chodili každú nedělu pro ten kameň. Kdepák dnes! To bych neunesl, jak tenkrát, z toho strachu, z toho leku. To sme pochodovali na nádraží, jak bych řekl, no ztady odsúd' na národní výbor, ano tak to mohlo byt (jeho domek stál na konci lázeňského parku, odkud to bylo k budově městského úřadu více než kilometr). A teď ten kamen chytнут, každý po pořádku. Vztít ten kameň, dat ho na rameno a držat ten kameň na rameně, až sa zařadili ostatní do pěti, celá pětka, byli sme řadení po pěti. A jeden gestapák11) se psem, ten šel s nama s tú pětškú. To sme nosili z nádraží do lágru. To zas udělali takový trest, aby co najvíc nás padlo za tú nedělu. Který to nedonesl, tak oni si mysleli, že třeba švindluje, mafgýruje. Tak jak měl tú propletenú žilu, tak ho začal řezat, až ho tam dobil.

Dyž sme sa vrátili do lágru, nekdy už řepová polévka nebyla, byla enom polévka hustá. Tak sme dostali tú červenú misku plnú. Moja Albína tam už čekávala. Tú plnú sem dal jí a ona mě podala svoju čistou a ja sem sa postavil eště. Nekdy to vyšlo, ale nekdy chytl tú čistou misku, říz mňa a hotovo. Byli sme tam půldruha roku a nevěděli sme, je neděla lebo sobota lebo co je za deň. Až potom sme na to přišli. Podle těch pochodů pro kameň a podle tej hustej polévky.

Ja, tady sem eště toto zapomněl. Otakar H., pravda, dyž on chodil do měšťanky v Luhačovicích a učil sa tady u Záhorovského12) stolářem, tak mosel sa naučit spíš po německy, dyž prodělal tú měšťanku, než já, dyž sem nechodil do školy, ani do tej první. Tak bloky byly uzavřené, všecky na tom lágru, a my sme nésli tu řepovou polévku po těch blokoch. Otakar šel vpředu, já vzadu, obé dřevačiska na nohách. Teď on spadl. Tak dyž spadl on, spadl sem aj já. On uměl po německy a svědl to na mňa, že já sem to udělal, že já sem šel vpředu a on šel vzadu.

No a teď, pravda, napsali to moje číslo, to numero, co sem měl na ruce, aj tady taký pásek (ukazuje na rukáv) a tady také (ukazuje na prsa na kabátě). Napsali to číslo a po práci, to sme pracovali denně šestnáct hodin, k raportu. Tam mňa chytli a přehodili přes stůl. A vystřídalo sa, myslím, šest lidí, šest gestapáků, a furt bili. Ale co! Tá kost' byla oklučená, mňa už to ani nebolelo, jak tá kost' byla oklučená. Nakonec mňa kopli do prdele, tak sem tam spadl. Albína už stála u těch vrat, přiskočila, zdvihla mňa a ráno, jak dyby sa nechumelilo, nach Arbeit.

No a kolik měl zasej Otakar lidí na svědomí! Za tú řepovou polévku, ne? Tak ostál enom mokrý flek po tej polévce. Oni ju chlopali enom rukama a kolik tam bylo zabitych, dyž oni, tý lidi, ju chlopali tú polévku? Chudák, stejně sa nevrátil, stejně tam ostál.

Druhú spomínku mám na Jaroša, to byl Jaroslav H. z Luhačovic. On byl mazaný a velice chytrý. On utékl, ešte s jedným Cigánem. Mňa také lákali, já sem aj věděl, kterou hodinu půjdú, všechno, všechno punktem sem věděl. Já sem ale nešel, měl sem strach. Tak tam byly kanále, které sme dělali. V nich tékla aj voda, aj tá bařina. A to bylo vedené až za bránu, to bylo až na volno. Tak oni po kolenách tým kanálem, v tej vodě, v tých sračkách, až sa dostali ven. Dostali sa ven, utékli. Ale oni si to splétli, co měli jít dom, tak oni šli na německé hranice a tam jim padli akorát do ruk.

Tak jich dovédli. Kolíky měli tu (ukazuje na ústa), tady uvázané drátem, aby nepromluvili slova, obá dvě. Já sem věděl, kde lebo co a jak, ale nic sem nepovídal. A už hlásili po německy aj po česky, jak utékali a kde jich chytli. A teď byla tam šibenica, na takovém placu. Pověsili jich na to a my sme se moseli dívat, abychom dostali strach, abychom neutékli, aby sa to neopakovalo.

Byl jsem aj nemocný. Dostal sem tyfus, byl sem, co byl ten Krankenbau. Měl sem už na prsách napsané číslo. Oni věděli, tý doktoři, kdo dostane číslo na prsa, tak už ide do krematória na spálení. Mňa zachránil doktor tady z Bojkovic. 13) Povídal: „Né, nikde nepůjde, já ho vyléčím a ten ešte udělá práce a práce“ Tak ně to moseli vymazat, to číslo z tých prsú. Opravdu mňa tam nechal a ešte potom napsal, lefkú prácu aby ně dali. Ten mňa zachránil, ten doktor. Nevím, jak sa menoval, nevím jestli žuje lebo nežije, nevím jak bych mu poděkoval za to, co pro mňa udělal. Ležel sem tam ale tři lebo čtyry týdně. Albína myslela, že sú nebožtík. A já sem žil.

Děcka už tenkrát nebyly. Chytly průjem, a tak odešly. Já ti řeknu, byla to moja krev, ale umřely, slzečku neupustil člověk, jak dyby byly cizí. Enom sem si povídal: „Vy ste tam, na mňa to čeká.“

O židovských transportech sme věděli. Prvně to dělali tak, že celý lágr byl zašpérováný, abychom to neviděli. Ale potom, dyž přijížděvalo tolik tisíců a jedna krematória to nemohla ovládnut, co tento, co s něma, pravda. Tak vykopali sme 10×10 jamu, tá sa poléla benzínem a psé jich hnali do toho ohňa. Které byli vespodu, tak byli brzo, ale co byli navrchu? To děcko náhodú, co psé nestačili hnat do ohňa, to chytli třebas za nožičku a smýk s ním tam. Tak tý, co byli vespodu, tý nekřičeli, neměli kdy, ale co byli navrchu, tak to bylo slyšet, já nevím, kde. Já sem z ničeho neměl hrůzu, enom z toho, aby nás to také nepotkalo.

Potom sme dostali rozkaz postavit druhú krematóriu, aby tam byly dvě. Já se dělal tam na tej dráze.14) A viděl sem: co bylo doma, co měli tý Židi, ať to byl chleba, zemák lebo co, ale co bylo doma, to všechno šlo s něma, s tema vagónama. Já dyž sem tak dělal na tej dráze, tak už sem sa dostal aj k tej odrobině, co dovězli tý Židi.

A ten kápo ně povídal: „Víš co, běž tam a vezmi pod tým vagónem, uchyť tam tú kytu.“ To byly kity užené, pravda, na hromadě. Tak já sem si chcel u toho kápo udělat dobré oko a vzít to. Né pro sebe, pro něho. A už sem byl pod tema vagónama a lézl po kolenách k temu masu. Vzal sem tú kytu, ale už tam byl Němec, gestapák. První ně zbral tú kytu a teď si vzal, pravda, palicu a jak mňa začal třískat, tak třískal. Nemohl sem říct, on mňa poslal, ten kápo. Šak to bylo moje poslední, můj poslední život. Protože by mňa zas tíral ten.

Lebo jeden z transportu si nésl štryclu chleba po pažú. Povidal sem mu: „Žide, prosím ťa, daj ně ten chleba“. – „Ja ti dám chleba a ty ně daj vodu“, říkal on. Povidám: „Tú vodú ti život nezachráním, ale ty ně tým chlebem zachrániš můj život. Ujdete pár kroků a budete všecí spálení!“ Byla tam jeho sestra lebo manželka a tá, aby ně ten chleba dal. A hodila za ňu koláčky, co nésla, já sem chytil jeden, kamarádi druhé, to nás tam stalo hodně. Začala plakat a potom aj tým chlebem hodila za ňu. Chytil sem ten chleba a kúsals sem, tak tak, co sem sa nezadávil.

Viděl to Němec, byl to mladý člověk, začal sa smát a povidal: „Gutes Mittagessen“. A nechal ten transport, všecí aby šli dopředu. Ja sem kus teho chleba donésl na blok, Albíně. Ona ale třikrát zakúsla a tak takový žmot, guča. Peníze tam byly zapečené. Tak on měl chudák o ty peníze strach, tak si jich schoval do chleba. Ty peníze nám vzali. Stejně by nám nebyly k ničemu.

Po druhé to byly hodinky. To nebylo v tom chlebě, co byly ty peníze. To byly zas v druhém chlebě zlaté hodinky. A co? Oni nám to také vzali. Tam bylo zlata a zlata, co s ním ale?

Pořád sme si mysleli, dnes žiju a za vteřinu možu byt pryč. Tak nebyla mysl na zabávu. Kdepák! Karty, to neexistovalo. Zaspívat si? Ale kde! Zpívali sme, ale to sme dostali rozkaz. A nám bylo do zpěvu? Ale zpívat sme moseli. Do práce lebo z práce. Zpívali sme, ale se strachem. Do pochodu, české písničky. Třebas „Dyž sem mašíroval ku hranici“. Byly tak aj cigánské písničky, ale já to neznám, jak to znali druzí.

Potom nás transportovali z Osvěncína. Chlapú odpójili, nás nechali v Buchvaldě a ženské jely dál, a už sme se neviděli, až po válce.15)

V Buchvaldě byly zděné baráky, ale my sme spávali ve stanoch. Tam byly stany, tak v tých stanoch sme byli. Tam už nebylo to tírání takové, jak v Osvěncíně. To sme, pravda, chodili pro kameň, jak ztady odsúd' k lékárně (od jeho domku je lékárna vzdálena asi 500m). Tak který enom unésl, podle sily, jak který unésl.

Myslím za tři týdně nás odvézli do Dory.16) Tam sem měl lefkú prácu. Co ně napsal ten doktor z Bojkovic, to šlo se mnú, to potvrzení. To sme enom ten benzín, co tam byl, příkrývali a odkrývali tema celtama. A teď sme dostali rozkaz, abychom dělali táborák a zahřívali ty cely. Byly zmrzlé, tak sme jich, aby odmrzly. Přitom sme sa tam aj my zahřívali, my dvě, eště tam byl jeden se mnú. Aj sme tam vařili a pékli zemáky. Venku byly prizmy a zemáky a oni hodili třeba zemáky do nohavic, a tady se to zavázali, ale na bráne dělali kontrolu a oni ty zemáky moseli vysypat. A ty zemáky, z tých sme si brali my dvě. Tam už sme se měli fajns. Abych nezapomněl. Němcé dělali za začátku furt apéle. Tam byl apél za apélem. Tam sme ale týdeň vůbec nejedli, neměli kdy ani rozdat tú řepovú polévku. Tak sme sa nakonec dobili do kuchyně, šli sme ke kotlom, co tá polévka byla vařená, a teď sme to enom tak rukama chlopali.

Potom začaly nálety. To si pamatuju jak dnes. Přiletělo jedno letadlo, ale ono nebombardovalo. To letadlo, pravda, fotilo. Ale netrvalo dlúho, neviděli sme ani mračénka a už to začli sypat na tú Doru. To trvalo tak ale tři dny. Potom to trochu ztíchlo a my sme šli do magacín. Mohli sme si vzít každý jedno průžkované oblečení. Teď, pravda, jedny gatě sem si oblékl vespod, druhé navrch, jedna blúza mně

stačila, na nohy dřevačiska. Každý dostal konzervu, vepřovú, a chleba.

Šli sme na nádraží, nastúpili do vagónů a jeli sme. Rozkaz sme nedostali žádný, jak lebo kam na jak dlúho. Půl dňa sme jeli, půl dňa stáli, v poli, v lesy, pravda, a zas sa jelo dál. Tú konzervu, dyž nedojde za tři roky do žalúdku mastnota, dyž snědli, co sa stalo? Najedl sa a naposledy. Padali jak muchy z toho jídla. Tak sme jich začali vytahovat. Vykopali sme jamu, pravda, nebylo kdy jich ani zaházet. Zahvížďalo, znovu sme moseli nasednúť do vagónů a jeli sme dál.

Nakonec Mandeburg, lebo Hendeburg, lebo tak sa to jaksi menovalo. Tak byly kasárna, žádný lágr. Přišli sme tam a žádný apél a počet lidu, ani do práce sme nechodili. Přišli sme do jednej místnosti, ježíšmariajosef, tam byla hromádka ovsa. No to jak dybysme zlato měli lebo já nevím co. Tož sme to začali chlopat a tak sme to jedli.

Ted' myslím první týdeň, druhý týdeň přijeli Američani. A od tej brány už sme byli po německy aj po česky, že sme zkrátka vyslobození, že oni eště jedú dál, že o stravu, o jídlo sa bude starat Červený kříž. To už sme sa tam měli potom dobře, jéjé. My už sme jédli, hergot, my sme nečekali, až co nám dá Červený kříž. Co sme chceli, to sme si vzali. Žádné fraky. Neměli sme už strach.

Byli sme oslobození, ale vlaky nejezdily, vůbec nic nejezdilo. Tak sem tam byl ale tři měsíce. Dom s nama jeli Rusáci, aby sa něco nestalo. Z Prahy sem jel do Pozlovic. Tam už byla moja manželka, Albína. Ona nevěděla, lešti já žiju lebo né, já sem nevěděl, lešti ona žije lebo né. Žili sme, ale čeho všeckého sme moseli prožít!

Poznámky

- 1) Nucené pracovní nasazení u firmy Industrie-Baugesellschaft, m. p. H. v Enzesfeldu, soud. okr. Pottenstein.
- 2) Firma J. Novák, inženýr a stavitel v Praze VII, zajišťoval silniční práce na úseku Luhačovice-Zlín.
- 3) Dítě se narodilo 12. 3. 1943 a matka musela odejít na sběrné místo už 15. 3. 1943.
- 4) Srov. Vzpomínkové vyprávění E. H.
- 5) Oldřich Černocký, rolník v Luhačovicích, Hrazanská 21.
- 6) Ladislav Kolář byl do r. 1945 tajemníkem městského úřadu v Luhačovicích.
- 7) Transport byl vypraven 19. 3. 1943.
- 8) Na bloku 12 byli převážně němečtí Romové.
- 9) Blažej Didy vykonával vězeňské funkce nejprve v „cikánském táboře“ v Hodoníně (nikoli v Hodonínku), okr. Blansko, a pak také v „cikánském táboře“ Auschwitz II-Birkenau.
- 10) Nejvyšší vězeňskou funkci staršího tábora (Lagerältester) měli z počátku němečtí kriminální vězni B. Brodniewicz a G. Körlin, později německý politický vězeň H. Diamanski.
- 11) Strážní službu v táboře nekonalo gestapo, ale strážní SS (Posten).
- 12) Alois Záhorovský, stolař v Luhačovicích, Masarykova 57.
- 13) Byl jím s největší pravděpodobností židovský lékař MUDr. Josef Rabinovič odněkud ze Slovenska. Před svým odsunem do Terezína bydlil v Bojkovicích, lékařskou praxi tam však neprovozoval.
- 14) Práce na úpravě terénu, kde byla prodlužována železniční vlečka od hlavní brány směrem ke

krematoriím. Terén se nazýval Bahnhof (doslova nádraží).

15) Transporty 2. 8. 1944 do Buchenwaldu a Ravensbrücku.

16) Koncentrační tábor Mittelbau I u Nordhausenu (fiktonym Dora).

Převzato z knihy: Nečas, C.: Nemůžeme zapomenout - Našti bisteras. Olomouc 1994, s. 130 - 139